

Bieniak Monika, Chaldaś-Majdańska Justyna, Rząca Marcin, Kocka Katarzyna. The influence of the Regulation of the Minister of Health on food product groups designated for sale in educational establishments on the health behaviours of students. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017;7(6):419-430. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.818111>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/4551>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland

Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.
Received: 03.06.2017. Revised: 20.06.2017. Accepted: 26.06.2017.

Wpływ rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży w jednostkach systemu oświaty na zachowania zdrowotne uczniów

The influence of the Regulation of the Minister of Health on food product groups designated for sale in educational establishments on the health behaviours of students

Monika Bieniak¹, Justyna Chaldaś-Majdańska¹, Marcin Rząca², Katarzyna Kocka²

**¹Studenckie Koło Naukowe przy Katedrze Onkologii i Środowiskowej Opieki
Zdrowotnej, Uniwersytet Medyczny w Lublinie**

**²Katedra Onkologii i Środowiskowej Opieki Zdrowotnej, Uniwersytet Medyczny w
Lublinie**

Streszczenie

Wstęp. Zwyczaje żywieniowe to jeden z elementów stylu życia mający istotny wpływ na zachowanie zdrowia. Jak wskazują badania nawyki żywieniowe wyuczone w młodości mają przełożenie na zachowania w późniejszych etapach życia, dlatego tak ważne jest ukształtowanie pozytywnych zachowań żywieniowych w najmłodszych grupach wiekowych. Prawidłowe zwyczaje żywieniowe rzutują na rozwój i stan zdrowia nie tylko w dzieciństwie, ale także w życiu dorosłym, zapobiegając tym samym negatywnym skutkom zdrowotnym.

Cel. Ukazanie wpływu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży w jednostkach systemu oświaty na zachowania zdrowotne uczniów.

Materiał i metoda. W badaniu wzięło udział 477 uczniów ze szkół gimnazjalnych i licealnych województwa lubelskiego i mazowieckiego. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, technikę ankietowania z użyciem autorskiego kwestionariusza ankiety.

Wyniki. Prawie 1/3 uczniów (32%) w czasie pobytu w szkole regularnie korzysta ze sklepiku szkolnego lub sklepu znajdującego się obok szkoły. 14% uczniów nie wie, że w życie weszło rozporządzenie dotyczące sprzedaży produktów spożywczych w sklepikach szkolnych. Wprawdzie po wejściu w życie rozporządzenia zmniejszyła się liczba uczniów kupujących drożdżówki, słodczyce i słone przekąski, jednak problem ten nie został całkiem wyeliminowany. Analiza wyników badań własnych wskazuje, że nieznacznie zwiększyła się liczba spożywanych zdrowych i zalecanych dla tej grupy wiekowej produktów. Niemal połowa uczniów (49%) nie zauważyła zmian w dostępnym asortymencie w sklepikach szkolnych. Tylko 26% uczniów jest zadowolona z zaistniałych zmian.

Wnioski.

1. Nie wszyscy badani uczniowie posiadają wiedzę na temat rozporządzenia dotyczącego sprzedaży produktów spożywczych w sklepikach szkolnych i zmian w ich asortymencie.
2. Wprowadzone rozporządzenie w pewnym stopniu spowodowało zmiany w codziennym żywieniu uczniów szkół gimnazjalnych i licealnych.
3. Oferta sprzedawanych produktów w sklepiku szkolnym nadal sprzyja powstawaniu nieprawidłowych nawyków żywieniowych wśród młodzieży szkolnej.

Słowa kluczowe: zachowania zdrowotne, nawyki żywieniowe, uczniowie, sklepiki szkolne, szkoła gimnazjalna, szkoła ponadgimnazjalna.

Subject: The influence of the Regulation of the Minister of Health on food product groups designated for sale in educational establishments on the health behaviours of students

Abstract

Introduction. Nutritional habits are among the elements of lifestyle which have an impact on health. Studies show that nutritional habits developed at a young age form a basis for future behaviour, so developing beneficial health behaviours by the youngest age groups is so crucial. Proper health behaviours have an impact on development and the state of health not only during childhood but also in the adult life, preventing negative effects on health.

Objective. To identify the influence of the Regulation of the Minister of Health on food product groups designated for sale in educational establishments on the health behaviours of students.

Material and methods. 477 lower-secondary and secondary school students from the Lubelskie and Mazowieckie provinces participated in the survey. The diagnostic survey method was used, together with the self-developed questionnaire technique.

Results. Almost 1/3 of the students (32%) regularly bought at their school shop or a shop located near their school. 14% of the students were not aware that the regulation on the sales of food products in school shops was in force. After the regulation was passed the number of students buying sweet buns, sweets and salty snacks dropped; however, the problem has not been completely eliminated. The analysis of the self-designed study results demonstrates that the number of healthy products recommended for the age group increased only slightly. Nearly half of the students (49%) did not notice changes in the product range available in school shops. Only 26% were satisfied with the introduced changes.

Conclusions.

1. Not all of the surveyed students are aware of the Regulation of the Minister of Health on food product groups designated for sale in educational establishments and the related product range changes.
2. The regulation has resulted in some changes in the everyday nutrition of lower-secondary and secondary schools.
3. The product range in school shops still contributes to improper nutritional habits among school students.

Key words: health behaviours, nutritional habits, school students, school shops, lower-secondary school, upper-secondary school.

Wstęp

Prawidłowe żywienie jest jednym z podstawowych czynników warunkujących stan zdrowia ludzi. Szczególnie ważne jest ono w przypadku młodzieży szkolnej, gdyż ma wpływ na wzrost i rozwój uczniów. Wiele badań wskazuje na istnienie ścisłego związku pomiędzy stanem odżywienia w dzieciństwie, a zdrowiem w życiu dorosłym [8,4]. Nadmierna masa ciała w postaci zarówno nadwagi, jak również otyłości u dzieci i młodzieży ma poważne konsekwencje zdrowotne. Stwierdza się u nich występowanie licznych zaburzeń: endokrynologicznych, metabolicznych, ortopedycznych i psychologicznych, a także wielu innych, co niestety często w ich dorosłym życiu ma swoje odzwierciedlenie w postaci chorób układu sercowo-naczyniowego, cukrzycy a także nowotworów [9].

Nawyki żywieniowe kształtuje otoczenie (ludzie, środowisko, łatwa dostępność określonego typu żywności), w którym przebywa człowiek. Młodzież szkolna znaczną część czasu spędza w szkole, która stanowi ich środowisko nauki. Tam m.in. dochodzi do kształtowania ich sposobu żywienia [5]. Obecność sklepików szkolnych, oferujących duży wybór różnego rodzaju produktów, ma decydujący wpływ na to, po co sięgnie młody człowiek, gdy zajdzie taka potrzeba, czy będzie to produkt prozdrowotny i zalecany czy wręcz przeciwnie.

W obecnych czasach nieprawidłowe żywienie jest główną przyczyną występowania wielu zaburzeń i chorób, m.in. otyłości, która z kolei stanowi jeden z głównych problemów zdrowotnych, nie tylko w Polsce ale i na całym świecie. Na całym świecie około 1 miliarda osób ma zbyt dużą masę ciała. Problem ten ciągle narasta. Szczególnie niepokojącym jest fakt ciągle wysokiego odsetek dzieci i młodzieży z nadmierną masą ciała. W krajach Unii Europejskiej, około 18% populacji dziecięcej boryka się z problemem nadwagi, a 4% z nich jest otyłych. W ciągu roku pojawia się kolejnych około 85 tysięcy dzieci z nadmierną masą ciała w postaci otyłości i około 400 tysięcy dzieci z nadwagą [7].

Nawyki żywieniowe są tym elementem stylu życia, który można modyfikować, poprzez opracowywanie różnych strategii zwalczania negatywnych ich skutków- chorób spowodowanych przez podejmowanie nieprawidłowych zachowań żywieniowych [9]. Zatem podejmowane działania, w postaci wprowadzenia Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach są wysoce uzasadnione i mają za zadanie m.in. kształtowanie i utrzymywanie prawidłowych

nawyków żywieniowych już u dzieci i młodzieży, na rzecz lepszego zdrowia na obecnym etapie, a także na kolejnych etapach ich życia [2].

Cel pracy

Ukazanie wpływu rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży w jednostkach systemu oświaty na zachowania zdrowotne uczniów w kontekście odżywiania i produktów dostępnych w sklepikach szkolnych.

Material i metoda

W badaniu przeprowadzonym w 2017 roku wzięło udział 477 uczniów ze szkół gimnazjalnych i licealnych województwa lubelskiego i mazowieckiego. Respondentami były osoby obu płci, zarówno kobiety (61,8%, n=295) jak i mężczyźni (38,2%, n=182). Część badanych uczęszczała do liceum (50,9%, n=243), pozostali do gimnazjum (49,1%, n=234). Największą grupę badaną stanowili uczniowie klas II (52,2%, n=249), niewiele mniejszą uczniowie klas III (43,4%, n=207), uczniów klas I było niewielu (4,4%, n=21). Uczniowie liceum reprezentowali następujące profile klas: profil administracyjno-prawny, matematyczno-fizyczny, biologiczno-chemiczny, humanistyczny i ekonomiczny. Średnia wieku badanych osób wynosiła 16 lat.

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, natomiast narzędziem był autorski kwestionariusz ankiety.

Wyniki przedstawiono w postaci licznosci i odsetka, a różnice pomiędzy podgrupami badano testem χ^2 Pearsona. Za granicę istotności statystycznej przyjęto $p < 0,05$. Analizę wykonano w programie Statistica 12.0 PL. W pracy przedstawiono wybrane zależności. Na przeprowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej, numer: KE-0254/42/2017.

Wyniki

Prawie połowa uczniów (48,4%, n=231) potwierdziła obecność sklepiku w ich szkole, niewiele mniej uczniów (47,6%, n=227) stwierdziło, że wprawdzie nie ma sklepiku szkolnego w ich szkole, jednak blisko szkoły znajduje się sklep spożywczy, pozostali nieliczni uczniowie (4%, n=19) wskazali, że nie mają w szkole sklepiku ani sklepu spożywczego blisko szkoły.

Regularnie w czasie zajęć w szkole ze sklepiku szkolnego lub sklepu obok szkoły korzystał co trzeci uczeń (32,3%, n=154), z czego 44% (n=80) stanowili mężczyźni oraz 25,1% (n=74) kobiety. Zakupy 2-3 razy w tygodniu w sklepiku szkolnym albo w sklepie obok szkoły robił co czwarty uczeń (26,6%, n=127) w tym: 27,1% (n=80) kobiet i 25,8% (n=47) mężczyzn. 27,5% (n=131) uczniów robiło zakupy raz w tygodniu lub rzadziej: 32,2% (n=95) kobiet i 19,8% (n=36) mężczyzn. Zakupów w sklepiku szkolnym lub sklepie obok szkoły nie robiło w ogóle 13,6% (n=65) uczniów: 15,6% (n=46) kobiet i 10,4% (n=19) mężczyzn. Przedstawione różnice pomiędzy płcią badanych a częstością zakupów w sklepiku szkolnym były istotne statystycznie ($p < 0,0001$), (tab. 1).

Tab. 1. Częstość korzystania ze sklepiku szkolnego lub sklepu obok szkoły

		Razem	Płeć	
			Kobiety	Mężczyźni
tak regularnie	n	154	74	80
	%	32,3%	25,1%	44,0%
tak 2-3 razy w tygodniu	n	127	80	47
	%	26,6%	27,1%	25,8%
tak raz w tygodniu lub rzadziej	n	131	95	36
	%	27,5%	32,2%	19,8%
nie	n	65	46	19
	%	13,6%	15,6%	10,4%
Ogółem	n	477	295	182
Statystyka test χ^2 , „p”		-	p=,0001	

Jedzenie typu fast-food zamawiało do szkoły lub kupowało nieopodal szkoły w czasie pobytu w placówce średnio raz w tygodniu 15,9% (n=76) wszystkich uczniów, w tym co czwarty mężczyzna (24,7%, n=45) i co dziesiąta kobieta (10,5%, n=31). Nigdy lub niemal nigdy zamawiało 3/4 uczniów (75,9%, n=362), w tym 83,7% (n=247) kobiet i 63,2% (n=115) mężczyzn. Z analizy wynika, że jedzenie typu fast-food regularnie i kilka razy w tygodniu częściej kupowali uczniowie gimnazjum niż liceum. Licealiści takie jedzenie spożywali rzadziej lub wcale. Przedstawione zależności dotyczące płci oraz poziomu edukacji uczniów a częstością zamawiania produktów typu fast-food były istotne statystycznie ($p < 0,000001$; $p < 0,0003$), (tab. 2).

Tab. 2. Częstość zamawiania produktów typu fast-food do szkoły lub dokonywanie zakupu tych produktów nieopodal szkoły w czasie poprzedzającym zakończenie lekcji

		Razem	Płeć		Szkoła	
			Kobiety	Mężczyźni	Gim	Lic
tak, regularnie	n	20	11	9	18	2
	%	4,2%	3,7%	4,9%	7,7%	0,8%
tak, 2-3 razy w tygodniu	n	19	6	13	12	7
	%	4,0%	2,0%	7,1%	5,1%	2,9%
tak, raz w tygodniu lub rzadziej	n	76	31	45	29	47
	%	15,9%	10,5%	24,7%	12,4%	19,3%
nie, nigdy lub niemal nigdy	n	362	247	115	175	187
	%	75,9%	83,7%	63,2%	74,8%	77,0%
Ogółem	n	477	295	182	234	243
Statystyka test Chi ² , „p”		-	p=,000001		p=,0003	

Wiedzę na temat wejścia w życie rozporządzenia dotyczącego sprzedaży produktów spożywczych w sklepikach szkolnych posiadało 85,7% (n=409) wszystkich uczniów, z czego wiedzę na ten temat posiadało 92,2% (n=224) uczniów liceum i mniej, bo 79,1% (n=185) uczniów gimnazjum. Przedstawione różnice pomiędzy poziomem edukacji uczniów a posiadaniem wiedzy w tym temacie były istotne statystycznie ($p < 0,0004$). Ponadto częściej wiedzę posiadały uczennice niż uczniowie.

Zmiany asortymentu w sklepiku szkolnym po wejściu we wrześniu 2016 roku w życie prawa ograniczającego sprzedaż niektórych produktów spożywczych zauważyło 46,8% (n=108) uczniów, 16% (n=37) uczniów nie zauważyło żadnych zmian, a 36,8% (n=85) nie miało wiedzy w tym temacie. Zmiany zdecydowanie częściej zauważali mężczyźni (58,8%, n=40) niż kobiety (41,7%, n=68), ($p < 0,02$). Uczniowie liceum (19,5%, n=33) istotnie częściej niż uczniowie gimnazjum (6,5%, n=4) nie zauważali zmian, ($p < 0,01$). Do braku wiedzy w temacie zmiany asortymentu sklepiku szkolnego zadeklarowała się prawie połowa gimnazjalistów (48,4%, n=30) oraz co trzeci licealista (32,5%, n=55), (tab. 3).

Tab. 3. Zauważenie zmian w asortymencie sklepiku szkolnego po zmianie prawa ograniczającego sprzedaż niektórych produktów spożywczych (od września 2016 roku)

		Razem	Płeć		Szkoła	
			Kobiety	Mężczyźni	Gim	Lic
tak	n	108	68	40	27	81
	%	46,8%	41,7%	58,8%	43,5%	47,9%
nie	n	37	33	4	4	33
	%	16,0%	20,2%	5,9%	6,5%	19,5%
nie wiem	n	85	61	24	30	55
	%	36,8%	37,4%	35,3%	48,4%	32,5%
nie ma w mojej szkole sklepiku	n	1	1	0	1	0
	%	0,4%	0,6%	0,0%	1,6%	0,0%
Ogółem	n	231	163	68	62	169
Statystyka test Chi ² , „p”		-	p=,02		p=,01	

Zakupy w sklepiku szkolnym po wprowadzonych zmianach robiło 81,8% (n=189) uczniów, natomiast 5,2% (n=12) uczniów zrezygnowało z zakupów z powodu wprowadzenia zmiany w życie. Zakupy w sklepiku po wprowadzonych zmianach robiło więcej kobiet (82,8%, n=135) i nieco mniej mężczyzn (79,4%, n=54), nie była to zależność istotna statystycznie ($p > 0,05$). Więcej mężczyzn (8,8%, n=6) zrezygnowało z zakupów w sklepiku w porównaniu z kobietami (3,7%, n=6) w związku z wprowadzonymi zmianami.

Odpowiedzi na pytania dotyczące częstości dokonywania zakupów w sklepiku szkolnym oraz zadowolenia ze zmian w jego asortymencie udzielali tylko Ci badani, którzy zadeklarowali obecność sklepiku w szkole do której uczęszczają (n=231).

Uczniowie przed wprowadzeniem zmian najczęściej kupowali słodkie bułki oraz drożdżówki, bo aż 74,0% badanych. Kolejno młodzież kupowała również słodczyce (48,1%); kanapki (31,2%); słone przekąski (26%); owoce (18,6%); jogurty (4,3%); warzywa (3,5%); sałatki (2,6%). Istotnie częściej kanapki kupowali mężczyźni (42,6%) niż kobiety (26,4%). Natomiast zakupu słonych przekąsek oraz warzyw częściej dokonywali gimnazjaliści niż licealiści.

Uczniowie po wprowadzonych zmianach obecnie najczęściej kupowali kolejno: słodkie bułki oraz drożdżówki (61,9%); słodycze (29%); kanapki (26,4%); owoce (19,9%); słone przekąski (17,3%); warzywa (2,6%); jogurty (2,2%); sałatki (0,9%). Istotnie częściej słone przekąski oraz owoce kupowały kobiety, natomiast mężczyźni częściej sałatki i jogurty. Z badań wynika, iż zakupu sałatek po wprowadzonych zmianach dokonywali wyłącznie mężczyźni. Istotnie częściej warzywa kupowali gimnazjaliści niż licealiści ($p < 0,001$), (tab. 4).

Tab. 4. Częstość dokonywania zakupu wymienionych produktów w sklepiku przed wprowadzeniem zmian w asortymencie sklepików szkolnych („przed”) oraz po zaistniałych zmianach w roku szkolnym 2016/2017 („po”)

		Płeć						Szkoła					
		K		M		"P"		Gim		Lic		"P"	
		przed	po	przed	po	przed	po	przed	po	przed	po	przed	po
kanapki	n	43	39	29	22	p=,014	p=,185	25	14	47	47	p=,068	p=,424
	%	26,4%	23,9%	42,6%	32,4%			40,3%	22,6%	27,8%	27,8%		
słodkie bułki, drożdżówki	n	116	98	55	45	p=,124	p=,387	47	44	124	99	p=,708	p=,085
	%	71,2%	60,1%	80,9%	66,2%			75,8%	71,0%	73,4%	58,6%		
słodycze	n	85	50	26	17	p=,053	p=,386	24	15	87	52	p=,085	p=,329
	%	52,1%	30,7%	38,2%	25,0%			38,7%	24,2%	51,5%	30,8%		
słone przekąski	n	43	34	17	6	p=,827	p=,027	25	13	35	27	p=,002	p=,374
	%	26,4%	20,9%	25,0%	8,8%			40,3%	21,0%	20,7%	16,0%		
sałatki	n	4	0	2	2	p=,831	p=,027	3	1	3	1	p=,194	p=,457
	%	2,5%	0,0%	2,9%	2,9%			4,8%	1,6%	1,8%	0,6%		
jogurty	n	6	1	4	4	p=,453	p=,012	4	1	6	4	p=,336	p=,727
	%	3,7%	0,6%	5,9%	5,9%			6,5%	1,6%	3,6%	2,4%		
owoce	n	32	38	11	8	p=,538	p=,045	14	14	29	32	p=,348	p=,538
	%	19,6%	23,3%	16,2%	11,8%			22,6%	22,6%	17,2%	18,9%		
warzywa	n	6	4	2	2	p=,779	p=,831	7	5	1	1	p=,0001	p=,001
	%	3,7%	2,5%	2,9%	2,9%			11,3%	8,1%	0,6%	0,6%		

Ze zmian asortymentu w sklepiku szkolnym było zadowolonych 26% ogółu badanych uczniów (n=231), natomiast zadowolenia w tym zakresie nie wykazywało 24,7% młodzieży. W większości to gimnazjaliści wykazywali większe zadowolenie (32,3%) niż licealiści (23,7%).

Dyskusja

Obserwacje badań wskazują na występowania nieprawidłowych nawyków żywieniowych wśród młodzieży szkolnej związanych z rodzajem spożywanych posiłków w czasie pobytu w szkole. Można również zauważyć wpływ wprowadzonych zmian w asortymencie sklepików szkolnych na dokonywane zakupy przez uczniów.

W badaniu przeprowadzonym przez Waśkiewicz A. i wsp. w 2006 roku wśród młodzieży w wieku 11-16 lat na terenie całej Polski. Dziewczeta najczęściej kupowały produkty, takie jak słodczy (53,2%), słodkie bułki (39,4%) oraz słone przekąski (23,6%). Porównując ww. dane z wynikami pracy własnej częstość dokonywania ww. zakupów wśród dziewcząt z biegiem lat wzrosła. Przedstawiciele płci męskiej prezentowali zmniejszenie częstotliwości kupowania słodczy i słonych przekąsek. Warto zauważyć, iż poprawa gospodarki państwa oraz większa dostępność do niezdrowej żywności ma wpływ na zwiększenie jej popytu wśród młodzieży szkolnej [9].

Z badań z 2011/2012 roku przeprowadzonych w Malanowie, Turku i Poznaniu najczęściej codziennie sprzedawały się w sklepikach szkolnych słodczy, słone przekąski oraz słodkie bułki [4].

Wysoka częstotliwość zakupu słonych przekąsek oraz słodczy w stosunku do żywności, takiej jak jogurty, owoce, warzywa była spowodowana najprawdopodobniej tym, że te produkty najczęściej oferowały sklepiki szkolne. Jak widać oferowany asortyment w sklepikach szkolnych ma wpływ na częstotliwość zakupu konkretnych produktów [6].

Wyniki badań Wolny B. przeprowadzone w roku 2012 wśród uczniów losowo wybranych szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z województwa podkarpackiego, realizujących projekt Szkoła Promująca Zdrowie wskazywały, że uczniowie w stopniu wysokim spożywali produkty niezdrowe takie jak: słodczy, chipsy, fast-foody, pizzę i słodkie napoje gazowane. Wśród badanych słodczy spożywało 95,5% uczniów gimnazjum i 60,0% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Drugim produktem pod względem częstości spożycia były chipsy. Kolejnym fast-foody, które spożywało 83,3% gimnazjalistów oraz 55,6% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Niepokojącym jest fakt spożycia wysokich

ilości słodkich napojów gazowanych wśród gimnazjalistów (47,7%) oraz wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych (33,3%). Badania własne wskazują na zmniejszenie spożycia przez uczniów produktów niezdrowych po wprowadzonym rozporządzeniu, należy jednak podkreślić, że badanie dotyczyło tylko produktów kupowanych w sklepikach szkolnych, nie uwzględniając kupowania tych produktów poza czasem trwania zajęć w szkole. Badania własne pokazują, że spożycie przez ogół uczniów, zarówno gimnazjum jak i liceum produktów niezdrowych wyglądało następująco: słodczyce (29,0%), fast-foody (24,1%) oraz słone przekąski (17,3%) [10].

Wyniki badań Gajdy R. i wsp. z 2010 roku przeprowadzone wśród 185 uczniów szkół ponadgimnazjalnych w województwie świętokrzyskim, mówią o tym, że 2/3 uczniów wskazywało na obecność w ich szkole licznych produktów niezdrowych, takich jak: napoje, chipsy, słodczyce, pączki, gotowe kanapki, zupy w proszku, zapiekanki i pizze. Natomiast możliwość zakupu produktów mlecznych deklarowało 35,1% uczniów, sałatek (14,1%) i surówek (7,6%). Do najczęściej nabywanych przez uczniów produktów należały: napoje (2/3 badanych), słodczyce i gotowe kanapki (ponad 1/3 badanych), chipsy, pączki, pizze, zapiekanki i drożdżówki (ponad 1/4 badanych). Wskazuje to na fakt, iż obecna wtedy oferta sprzedawanych produktów w sklepikach szkolnych sprzyjała w kształtowaniu nieprawidłowych nawyków żywieniowych. Ukazane wyniki badań pochodzą z roku 2010, czyli dotyczą okresu przed wprowadzeniem Rozporządzenia MZ. Wyniki badań własnych wskazują, że po wprowadzonym Rozporządzeniu MZ w badanej grupie zmniejszył się odsetek uczniów kupujących słodkie bułki (z 74% na 61,9%), słodczyce (z 48,1% na 29,0%), słone przekąsek (z 26,0% na 17,3%), ale przy tym również produktów zalecanych takich jak sałatki (z 2,6% na 0,9%), jogurty (z 4,3% na 2,2%) i warzywa (z 3,5% na 2,6%), a jedynie o ponad 1% wzrósł odsetek uczniów kupujących owoce. Wskazuje to na fakt, prawdopodobnego niedostosowania asortymentu sklepików w badanych szkołach do wprowadzonego Rozporządzenia MZ, co z kolei tak jak w poprzednich badaniach wskazuje tym samym na sprzyjanie rozwijaniu nieprawidłowych nawyków żywieniowych przez ofertę sprzedawanej żywności przez sklepiki [1].

Wyniki badań tych samych autorów, czyli Gajdy R. i wsp. wykazały, że około połowa badanych uczniów była zadowolona z asortymentu sklepików, reszta badanych była niezadowolona, przy czym 29% osób niezadowolonych z oferty żywnościowej sklepików przyznała, że jest ona wystarczająca. Wyniki badań własnych wskazują, że w nawiązaniu do wprowadzonych zmian zadowolenie z asortymentu sklepików wykazywało jeszcze mniej badanych uczniów, bo tylko 26%, podobna część (24,7%) nie wykazywała zadowolenia, przy

czym największą grupę, bo 49,4% stanowią osoby, które nie zauważyły żadnych zmian w asortymencie sklepików szkolnych [1]. To kolejny dowód na to, że asortyment sklepików szkolnych nie uległ takiej zmianie jak nakazywały przepisy, które weszły w życie w 2016 roku.

Wyniki badań przeprowadzonych przez Kardasa M. i wsp. z 2013 roku, które obejmowały wszystkie szkoły gimnazjalne na terenie miasta Jaworzno, posiadające sklepik szkolny, wskazują, że produkty znajdujące się w ofercie sklepu nie pozwoliły na wprowadzanie w życie zasad prawidłowego żywienia wśród młodzieży. Niepokojące jest to, że poprzez proponowaną ofertę produktów sprzyjały kształtowaniu lub utrzymywaniu nieprawidłowych nawyków żywieniowych. Uczniowie w badanych szkołach nie mieli możliwości zakupu produktów zdrowych, które powinny wchodzić w skład drugiego śniadania, spożywanego w czasie przebywania młodzieży w szkole. Na podstawie uzyskanych wyników autorzy rekomendują podejmowanie prób zmian asortymentu sklepików szkolnych. Wyniki badań własnych również wskazują, że dostępne produkty w sklepikach szkolnych warunkowały rodzaj spożywanego posiłku przez uczniów [3].

Wyniki badań własnych nawiązują do badań innych autorów, jednak trzeba zaznaczyć, że są trochę odmienne. Wiązać się to może z faktem przeprowadzenia badań własnych po wprowadzonym rozporządzeniu Ministra Zdrowia.

Wnioski

1. Nie wszyscy badani uczniowie posiadali wiedzę na temat rozporządzenia dotyczącego sprzedaży produktów spożywczych w sklepikach szkolnych i zmian w ich asortymencie.
2. Wprowadzone rozporządzenie w pewnym stopniu spowodowało wśród uczniów zmniejszenie spożycia produktów niezdrowych, jednak nie spowodowało istotnych zmian w zakresie spożywania przez uczniów produktów zdrowych i zalecanych.
3. Oferta sprzedawanych produktów żywnościowych w sklepiku szkolnym nadal sprzyja powstawaniu nieprawidłowych nawyków żywieniowych wśród młodzieży szkolnej.

Piśmiennictwo

1. Gajda R., Jeżewska-Zychowicz M.: *Zachowania żywieniowe młodzieży mieszkającej w województwie świętokrzyskim- wybrane aspekty*. Problemy Higieny i Epidemiologii, 2010, 91 (4), s. 611-617.
2. Internetowy System Aktów Prawnych

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20150001256> (dostęp 4.05.2017r.)

3. Kardas M., Nowak J., Kiciak A., Grochowska-Niedworok E.: *Promocja zdrowia w aspekcie asortymentu produktów oferowanych przez sklepiki szkolne*. Medycyna Ogólna i Nauki o Zdrowiu, 2013, 19(4), s. 420-424.
4. Nawrocka M., Kujawska-Łuczak M., Bogdański P., Pupek-Musialik D.: *Ocena sposobu odżywiania i aktywności fizycznej wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych*. Endokrynologia. Via Medica, 2010, s. 8-17.
5. Socha D.: *Nawyki żywieniowe kształtowane przez sklepiki szkolne jako wyraz działań polityki zdrowotnej wobec dzieci*. Zdrowie Publiczne i Zarządzanie, 2012, 10(3), s.227-239.
6. Szymandera-Buszka K., Waszkowiak K., Jędrusek-Golińska A., Sulima E., Skowrońska M.: *Ocena asortymentu sklepików w szkołach miasta Poznania*. Problemy Higieny i Epidemiologii, 2010, 91(4), s.628-631.
7. Szymańska A., Dobrowolska B., Pilewska-Kozak A. B., Pawłowska Muc A. K.: *Wybrane elementy stylu życia rodziny a problem nadwagi i otyłości u dzieci w wieku wczesnoszkolnym. Doniesienie z badań*. Formerly Journal of Health Sciences, 2015, 5(12), s. 137-148.
8. Urbańska I., Czarniecka-Skubina E.: *Częstotliwość spożycia przez młodzież produktów spożywczych oferowanych w sklepikach szkolnych*. Żywność. Nauka. Technologia. Jakość, 2007, 3(52), s. 193-204.
9. Waśkiewicz A., Słońska Z., Drygas W.: *Czy zachowania zdrowotne polskich nastolatków mogą sprzyjać powstawaniu nadwagi i otyłości?* Rocznik PZH, 2009, 60(4), s.341-345.
10. Wolny B.: *Szkolna edukacja żywieniowa a preferowane sposoby odżywiania uczniów*. Lubelski Rocznik Pedagogiczny, 2013, XXXII, s. 181-201.